

ΔΗΜ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΑΝΟΙΞΗ

(4)

Βουδαμάρα. Για λίγες στιγμές βουδαμάρα απλώθηκε στην εκκλησιά. Ύστερα μια στρογγυλιά ακούστηκε :

— Μπαμπά μου !...

και μια κραυγή γοερή :

— Το παιδί μου !... Προφτάχτε, για τ'ονομα του Θεού...

Είχε λιγοθυμήσει η Στέλλα κ' η Ξανθίππη ζητούσε βοήθεια. Του κόσμου η προσοχή στράφηκε προς τα μετέωρα. Ο πέντα περιέργος κύριος Λεωνίδας έτρεξε από τους πρώτους. Τον ακολουθήσανε κι άλλοι. Το Βαρνά ούτε τον πρόσεχε πια κανείς. Έτσι, κατέβηκε ήρεμα από το στασίδι και περνώντας, ανάμεσα από τον κόσμο, απαρατήρητος, τράβηξε προς την εξώπορτα της εκκλησιάς. Κείνη τη στιγμή έβγαине και η Ρόζα. Τούσφιξε το χέρι και είπε σιγαλόφωνα :

— Καλά του τά ψάλατε !...

Το χρέος σου ! της αποκρίθηκε. Έλαμα σάν άνθρωπος το χρέος μου !...

Τράβηξε με δέμα αργό, άσκοπο, χωρίς να ξαίρει που πηγαίνει. Ένωθε μέσζ του ένα ξαλάφρωμα, ένα μεγάλο ξαλάφρωμα, Έλαμα το χρέος του. Άν πιάσανε τόπο τα λόγια του ή ά δεν πιάσανε, λίγο τον ένοιζε. Δεν τάπε για να ωφελήσει. Τάπε για να ξεθυμάνει. Όποιος τίκουσε, χαλάλι του. Όποιος δεν τίκουσε, δικαίωμα του. Αυτός το χρέος του συλλογίζτανε μοναχά. Δάσκαλος δεν είμαι, ούτε θα γίνω δάσκαλος, συλλογίζτανε. Άνθρωπος είμαι, και σάν άνθρωπος φέρθηκα.

Τους αντίχριστους ! μουρμούριζε που και που και βάδιζε, ολοένα βάδιζε, προς τα δεξιά, προς τη θάλασσα....

Για τη Στέλλα δέ στενοχωριότανε. Θα τρώαζε το κορίτσι, θα φαθήθηκε μήπως του κάνουν το πατέμα της κανένα κακό, και λιγοθύμησε. Θάν τη συνεφέρουνε. Μά ούτε την Ξανθίππη πολυλογάριαζε. Θα γκρινιάσει. Άς γκρινιάσει. Ίσως και να φωνάξει, κατά τη συνήθειά της. Αί, θάν της περάσει. Θα πεί, θα πεί, θα ξεθυμάνει...

Το μεσημέρι, που πήγε σπίτι, ο Θύμιος πουφευγε από την άσση, τούπε πως είναι τρεις τέσσερις γνωστές τους πάνω στη σάλα. Η Στέλλα δεν είχε τίποτα. Μόνο η Ξανθίππη είτανε λίγο ανήσυχη και τον έστελνε τώρα να δει που βρίσκεται, γιατί δεν είχε πια καθόλου σπίτι ύστερ' από την εκκλησιά.

— Μούπε να φωνάξω και το Λαρδή, το γιατρό !...

— Άφου η Στέλλα είναι καλά ;...

— Έτσι μούπε !...

Ο Θύμιος έφυγε. Ο Βαρνάς τράβηξε προς την οπισθέσσια, χωρίς να πευάσει καθόλου από τη σάλα. Όστόσο δεν ξέφυγε τη μάτιά της Ξανθίππης. Καθότανε κοντά στην πόρτα της σάλας κ' έτοι τον πήρε το μάτι της σάν έμπαινε στην τραπεζαρία, που είτανε αντικρύ. Σε δυο τρία λεπτά πήγε και τον βρήκε που καθότανε, ξαπλωμένος αναπαυτικά, στο καναπέ...

Τον ζύγωσε. Η φουρτούνα ! συλλογίστηκε ο Βαρνάς.

— Πώς είσαι ; τον ρώτησε μιλώντας και με συμπόνια.

— Καλά ! αποκρίθηκε.

— Δεν καταλαβαίνεις τίποτα ; Σκοτούρα ;... Ζαλάδα ;...

— Πείνα καταλαβαίνω μοναχά τρικουβερτη...

— Όχι, να μη φάς !... Καλύτερα να σου φτενίξω καμιά λεμονάδα και να ξαπλωθείς...

Και βγήκε δεξιά. Ο Βαρνάς έπεσε σέ σνύλοη.

— Γιατί με ρωτάει αν είμαι καλά ;... Έχω τίποτε ; Δείχνω για νάχω τίποτε ;... Μόνο λίγο ιδρωμένο ποδαμά από τον ήλιο και από το δρόμο !...

Και σκούπισε με το μαντήλι του το ιδρωμένο κοίτελό του.

Σε λίγο μπήκε η Ξανθίππη κρατώντας ένα ποτήρι γεμάτο λεμονάδα. Πίσω της μπήκε ο γιατρός ο Λαρδής.

— Να πιεί μια λεμονάδα, γιατρέ μου ; είπε η Ξανθίππη σιγαλόφωνα.

— Όχι ! δέ θέλω... διαμαρτυρήθηκε ο Βαρνάς.

— Άφου δέ θέλει !... είπε ο γιατρός. Άφίστε μας μόνους λίγο, κυρία Ξανθίππη...

— Μάλιστα, γιατρέ μου ! Είναι δυο τρεις ακόμα μέσα στη σάλα...

Κ' έφυγε. Ο γιατρός πήρε μια καρέκλα και κάθισε αντικρύ στο Βαρνά, κοιτάζοντάς τονε κατάματα.

— Λοιπόν ;...

— Τι ;...

— Είμαστε καλά ;... Κατακαλά ;...

— Έτσι φαίνεται !...

— Κιμένα βάρος στο στομάχι ;

— Όχι !...

— Το κεφάλι θα βούτζει θέβαια ;...

— Ούτε !...

— Περίεργο !... Για να δώ το σφυγμό...

— Γιατί ;...

— Σε παρακαλώ !... Δώσε μου το χέρι σου...

— Όρίστε ! τούπε χαμογελώντας ο Βαρνάς και τούδωσε το χέρι.

Ο γιατρός έπιασε το σφυγμό του με τ'ονα χέρι και με τ'άλλο έβγαλε από το γλέκιο του το ρολόι και το κοίταξε.

— Ταχύς... ανώμαλος... μικρή διάλειψη !... μουρμούριζε.

— Άφισέ με, γιατρέ μου, να ζήσεις ! είπε ο Βαρνάς και τράβηξε απότομα το χέρι του.

— Μά γιατί ; επέμεινε ο γιατρός.

— Όχι, αδερφέ !... Κέφι έχεις ! του αποκρίθηκε γελώντας.

Μπήκε η Ξανθίππη με τη Στέλλα. Η Στέλλα έτρεξε κ' έπεσε κλαίγοντας στην αγκαλιά του.

— Μπαμπά μου !

— Όχι έτσι ! διαμαρτυρήθηκε ο γιατρός. Θάν

τονέ σκοτώσει μιὰ τέτια συγκίνηση...

— Περισσότερο θὰ μὲ σκοτώσει ἢ πείνα, γιατίρὲ μου ! εἰτε ὁ Βαρνάς.

— Τὸν ἀκούτε ; ρώτησε ἀπελπισμένη ἡ Ξανθίππη.

— Δὲ θὰ φᾶς, φίλε μου ! Θὰ πᾶς νὰ γείρεις... θὰ σοῦ στείλω κ' ἓνα γιατρικὸ, τώρα ἀμέσως, καὶ νῦν τοῦ δίνετε μιὰ κουταλιά τῆς σούπας κάθε ὥρα !... Τάπόμενα θὰ περάσω....

Καὶ χαμηλώνοντας τὴ φωνή του, εἶπε στὴν Ξανθίππη :

— "Α χρειάζεται, ἂν ἀρχινήσει νάνησιγχεῖ περισσότερο, τοῦ βάζετε μερικά θρεμένα πανιά στὸ κεφάλι καὶ στέλνετε καὶ μὲ φανάζετε... Γειά σου, φίλε μου, καὶ περυσικά !... Δὲν εἶναι τίποτα... Μὴ φοβάσαι.

— Τί νὰ φοβηθῶ ;...

— Μικρά, τιποτένια πράματα ! Λίγη ἡσυχία χρειάζεται... Δυὸ τρεῖς μέρες στὸ κρεβάτι... Καὶ τὰ γιατρικά...

Καὶ χαίρετ' ἔστω γιὰ νὰ φύγει. Κεῖνη τὴ στιγμή μπήκε ἓνας χωροφύλακας.

— Ὁ κύρ ἀστυνόμος σὲ θέλει, κύρ Βαρνά, νὰ περάσεις μιὰ στιγμή ἀπὸ τὴν ἀστυνομία...

— Εἶναι ἀρρωστος ! διωμιζυρήθηκε ἡ Ξανθίππη. Νά κι ὁ γιατρός !...

— Εἶμαι νησιτικός ! παρατήρησε ὁ Βαρνάς. Νὰ φάω μιὰ στιγμή, στ' ἀρπαχτά, κ' ἔρχομαι...

— Ὁχι !... Κι αὐτὸς δὲν ἔφαγε ἀκόμα !... Μιὰ στιγμή, καὶ θὰ γυρίσετε...

— Αἱ, καλά !... Φάτε τότε σεις...

Σηκώθηκε καὶ, παίρνοντας τὸ καπέλλο του, ἀκλούθησε τὸ χωροφύλακα.

— Ὁχι ! θὰ σὲ περιμένουμε ! εἶπε ἡ Ξανθίππη.

Τὴν ὥρα πού κετέβαινε τὴ σκάλα, ἡ Στέλλα Ξανθιππηδίστησε. Καὶ τὸ παῖξ ἔμεινε ἀπείραχτο, στὴν κατάρωλα, ἴσαμε τὴν ἄλλη μέρα.

9

Ὁ ἀστυνόμος δὲν εἶτανε στὴν Ἀστυνομία. Εἶχε πάει νὰ φάει. Δικαιώμα του νὰ φάει, ἀφοῦ εἶναι ἀστυνόμος, σκέφτηκε ὁ Βαρνάς. Ἐγὼ δὲν εἶμαι ἀστυνόμος, κ' ἔτσι μπορῶ νὰ μένω νησιτικός.

— Καὶ πότε θάρθεῖ ; ρώτησε ἓνα νομοτάρχη, πού εἶτανε σκαμμένος πάνω σὲ κάτι χαρτιά.

— Καὶ γὼ δὲν ξαίρω ! τοῦ ἀποκρίθηκε, δίχως νὰ ἠρώσει τὸ κεφάλι του. Κατὰ τίς τέσσερις πέντε, γιατί τὸν παίρνει λίγο ὕστερ' ἀπὸ τὸ φαῖ !...

— Δικαιώμα του κι αὐτό ! μουρμουρίσε. "Υστερ' ἀπὸ λίγο ξαναρώτησε τὸ νομοτάρχη :

— Μήπως ξαίρετε τί μὲ θέλει ;

Τὸ ὄργανο τῆς ἐξουσίας καταδέχτηκε νὰ σηκώσει τὸ κεφάλι του καὶ νὰ τὸν κοιτάξει.

— "Α, εἰστε ὁ κύρ Βαρνάς ;... Μὰ νά, γιὰ τὸ σημερινὸ σούσουρο ποῦκαμες στὴν ἐκκλησιά...

— Ἐγὼ ἢ ὁ Σουφρὴς τόκανε τὸ σούσουρο ; Ἐγὼ δὲν ἔκανα τίποτ' ἄλλο παρὰ σὰν ἄνθρωπος λεύτερος πού εἶμαι....

— Μι ! δὲ λέω... μὰ ἔχει κ' ἡ λευτεριά τὰ ὄριά της !...

— Φυσικά !... Καὶ στὸν τόπο μας μάλιστα...

Κι ἀφοῦ σκέφτηκε λίγο, εἶπε, σὰ συμπεράσμα τῆς δουδῆς σκέψης του :

— Ἐτσι θάιναι, καπετάνιε μου !... Ἐχετε ξαπο-

λύσει πολλὴ λευτεριά τώρα τώρα στὴν ἀτμοσφαῖρα... Τόσο πολλή, πού ὅλο λευτεριά ἀνασαίνουμε... Μὰ εἶναι βωριά ἡ λευτεριά σας, σὰν ἀσφυξιογόνον ἀέριο, καὶ πάει νὰ μᾶς πνίξει...

Ὁ νομοτάρχης, ποῦδειχνε πῶς δὲν πολυκαταλάβαινε ἀπὸ τέτια, χαμογέλασε καλοκάγαθα καὶ ξανάσπυψε στὰ χαρτιά του.

— Μπορῶ νὰ θυγῶ λίγο στὴν αἰλὴ νάνοπνεῦμα, δὲ σο νάρθει ὁ κύρ ἀστυνόμος ; ρώτησε.

— Μπορεῖς !...

Καὶ θῆκε στὴν πλάκοστρωμένη αἰλὴ τῆς ἀστυνομίας. Στὴν πόρτα φύλαγε ἓνας χωροφύλακας μὲ τ' ἄπλο, Λίγο παρέκει ἀπὸ τὸ χωροφύλακα στεκότανε ἀκίνητο, καταμεσίς στὸ δρόμο, ἓνα σκυλάκι κανελί, μὲ ἄσπρες γραμμὲς στὰ στήθια καὶ τὴν κοιλιά καὶ μ' ἄσπρο τὸ σῆμα, πού κοιτάζε περιλῦτο πρὸς τὰ μέσα τῆς αἰλῆς. Ὁ Βαρνάς τὸ εἶδε καὶ τοῦ φώναξε συγκινημένος :

— Κανελή !...

Τὸ σκυλάκι, στὸ κάλεσμα, ἔτρεξε μέσκι ἀρχίνησε νὰ χοροπηδάει γύρω του καὶ νὰ θέλει νῦν τοῦ φιλήσει τὰ χέρια καὶ νᾶγωνίζεται νὰ φτάσει μὲ τοὺς πῆδους ἴσαμε τὸ κεφάλι του, καὶ νὰ κλαίει, νά, νὰ κλαίει μὲ ἀναφυλλητά.

— Φτωχέ μου... φτωχούλη μου, Κανελή !... Ἀνπάσαι, φτωχέ μου, πού μὲ κρατοῦνε δώ ! Μὰ μὴ λυτᾶσαι καὶ δὲ θὰ μὲ κρεμάσουνε...

Κι ὁ Κανελῆς, σὰ νᾶν τᾶνιωθε αὐτὰ τὰ λόγια, ἔπαυε τοὺς πῆδους τους, καὶ τὸν κοιτάζε δουδῆς μὲ τὴν πονεμένη του ματιά, τὴν ἀνθρωπινὴ ματιά του, γιατί τέτια εἶτανε τὰ μάτια του, τὰ καστανά του τὰ μάτια, γεμάτα πόνο καὶ νόημα καὶ καλοσύνη, σὰ μάτια ἀνθρώπου ἀγαθοῦ καὶ πονοψύχου.

— Νά κ' ἓνας πού μὲ ποναίει ἀληθινὰ καὶ μ' ἀκλούθησε ! συλλογίζοτανε μ' ἀνακούφιση ὁ Βαρνάς, περπατώντας πάνω κάτω στὴν αἰλὴ μὲ τὸν Κανελῆ ἑσπίσω του.

Ὁ ἀστυνόμος δὲν ἦρθε τᾶπομεσήμερο· εἰδοποίησε πῶς θὰ πάει μὲ τὴ φαμελία του σὲ μιὰν ἐκδρομὴ καὶ θὰ γυρίσει τὴ νύχτα. Ὁ Βαρνάς εἶχε ξεχαστεῖ. Μεγάλο τὸ κακό, βλέπετε. Τὸ δρόδι πού τοῦ τὸ ἀνάγγειλε ὁ νομοτάρχης, τονέ ρώτησε δ' ἂν θέλει νὰ παραγγεῖλει σπῆτι του, γιὰ φαῖ, γιὰ ρούχα...

— Μιὰ κουδέρα νὰ μοῦ στείλουν, καὶ φαῖ γιὰ τὸν Κανελῆ !... Τίποτ' ἄλλο...

Τὴν ἄλλη μέρα, κατὰ τίς δέκα τὸ πρωῒ, ἦρθε ὁ ἀστυνόμος μὲ τὸ γιατρό, τὸ Λαορδή. Ὁ Βαρνάς εἶτανε στὴν οἰκίαν. Ὁ γιατρός τὸν καλὴμέρισε. Ὁ ἀστυνόμος τονέ ζύγωσε :

— Εἰστε λεύτερος, κύριε Βαρνά ! τοῦ εἶπε γλυκά.

— Μά...

— Μοῦ τᾶπε ὅλα ὁ γιατρός !... Πήγαινε σπῆτι σου καὶ νὰ προσέχεις τὴν ὑγεία σου... Ρῆχ' το ἔξω... Οὔτε πολλὴ δουλιὰ, λέει ὁ γιατρός, οὔτε ν' ἀφάρπαξεσαι μὲ τὸ τίποτα...

— Ὡστόσο ὁ Σουφρὴς...

δοκίμασε νὰ πει ὁ Βαρνάς, μὰ ὁ ἀστυνόμος δὲν τὸν ἄφισε νὰ προχωρήσει :

— Ἀφισέ τονε νὰ κουρεύεται !... Μὲ τοῦτα καὶ μὲ κείνα σοῦθε χτές ἡ φοδερὴ αὐτὴ διέγερση στὴν ἐκκλησιά, καθὼς θεοβαίνει ὁ κύρ γιατρός.

— Ναι, ναι !... ἐπιβεβαίωσε ὁ Λαορδῆς, κοινώνοντας τὸ κεφάλι του...

— Διάολε ! γιά τρελό μέ παράσθησε στὸν ἀστυνόμο ὁ κύριος γιατρός... Σπολλάτη του ! συλλογίζεταν ὁ Βαρνάς γυρίζοντας σπίτι του.

Ἡ Ξανθίππη τὸν δέχτηκε μαλακά, μέ κόπο συγκρατώντας τὴ συγκίνησή της. Ἡ Στέλλα τὸν ἀγκάλιασε καὶ τὸν φίλησε καὶ δυὸ δάκρυα κυλήσανε ἀπὸ τὰ μάτια της.

— Παιδί μου ! ὄχι ἔτσι... Πρόσεχε ! τῆς παρατήρησε ἡ Ξανθίππη. Ἡ συγκίνησή του σκοτώνει...

Ὁ Βαρνάς χαμογέλασε. Τὸν ἐπαιρναν καὶ σπῆτι γιὰ τρελά. Τρομερὸς γιατρός αὐτὸς ὁ Λαοδής, νὰ πετύχει τόσο στὴ διάγνωση ! συλλογίστηκε, κ' εἶδε πὼς τὸν σύφερνε μιὰ τέτια διάγνωση.

— Ἦσυχη ζωὴ πιά καὶ νὰ παίρνεις ταχτικά τὸ γιατρικὸ σου !... Ὁ γιατρός μέ δεβαίωσε πὼς γλήγορα θὰ γίνεις καλά ! τοῦ εἶπε μέ ἥρεμο καὶ πονεμένο ὕφος ἡ Ξανθίππη.

— Ὁ, τι μοῦ πεῖτε, θὰ κάνω...

Κι ἀρχίνησε μιὰν ἄλλη, μιὰ καινούργια ζωὴ μες στὸ σπίτι. Ἡ Ξανθίππη τοῦ φερνότανε σὰ σὲ μαρμυρὸν δέλι. Εἶχε κατεβάσει ἀρκετοὺς τόνους τῆ φωνῆς της, τόσο, πὸς νὰ μὴ μιλάει μὰ νὰ ψιθυρίζει σὰν ἤθελε νὰν τοῦ πεῖ τίποτα, καὶ φρόντιζε νὰ μαντεύει τί θὰν τῆς ζητοῦσε καὶ νὰν τοῦ τὸ κάνει πρὶν ἀκόμα ἀνοίξει τὸ στόμα του. Βουβοὶ καθόντανε στὸ τραπέζι καὶ δουδοὶ σκηωνόντανε. Ψωμί νὰ ζητοῦσε ὁ Βαρνάς, ἡ Ξανθίππη τοῦκανε ἀμέσως μαλακά μαλακά τὴν παρατήρησή :

— Μὴν ἐξάπτεσαι !... Δὲν κάνει νὰ ἐξάπτεσαι !

— Μὰ δὲν ἐξάπτομαι... Ψωμί σοῦ ζήτησά...

— Νὰν τὸ ζητᾷς μαλακά, ὄχι ἔτσι... Δὲν κάνει ἔτσι...

— Μὲ νοήματα νὰ σ' τὸ ζητάω;

— Ἄν μποροῦσες κ' ἔτσι, ἀκόμα καλύτερα...

Αὐτὸ κράτησε ἕναν περὶπου μῆνα, κι ὁ Βαρνάς, ποῦλῃσε τόσα χρόνια πλάι σὲ μιὰ φωνασκοῦ, σὰ νὰρχίνησε νὰ πληττεῖ μέ τὴν τέτια ἥρεμιά. Φαίνεται ὁμως πὼς κ' ἡ Ξανθίππη τὴν ἴδια πλήξη θάρχινησε νὰ νιώθει, πὸς βγήκε ἀπὸ τὰ παλιά, τὰ φυσικὰ συνήθειά της, καὶ γιὰ τοῦτο ἕνα βράδι, πὸς κάτι θέλησε νὰ πεῖ ὁ Βαρνάς, ξαναγύρισε στὴν πρώτη της ἀγάπη κ' ἐβγαλε μιὰν ἄγρια κραυγὴ, ποῦκυρβε μέσα της ὅσο θυμὸ ἀποθήκευε ἀναγκαστικά ἕναν ἀλάεργο μῆνα :

— Ὄψ ! μὰς ἔλιωσες στὰ πόδια πιά, ἀλήθεια κι ἀπ' ἀλήθεια, τρελοῦλικά...

— Μποῦ ! Ἔσκασε τάφιόν ! εἶπε γελώντας ὁ Βαρνάς. Ἀπόδειξε ὀλοφάνεργη πὼς γιατρεύτηκα...

10

Ὁ Σουφρὴς δὲν ἔλειψε μέρα ἀπὸ τὸ διδμοπωλεῖο. Πάντα ταχτικὸς στὴν ὥρα του καὶ στὴ θέσιν του. Τὸ φέροισι τοῦ Βαρνά οὔτε τὸ λογάριωσε, τὸ ξέχασε ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ στιγμὴ. Τὸ κάτω χῆτω, ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά, κείνο τὸ πρῶιν, νικητὴς βγήκε. Ὁ κόσμος τὸν θάμασε, τὸν χροακρότησε, τὸν ἀνακήρυξε μεγάλο ρήτορα καὶ μεγάλο πατριώτη. Τὰ φόντα του σηκωθήκανε πολὺ ἀπὸ κείνο τὸ πρῶιν. Οἱ προεστοὶ τοῦ τόπου, οἱ μεγαλοκομματάρχες τοῦ εἶχαν τάξει πὼς τὸ Σεπτέμβριον θάπατηθουν ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο τὸν προεδρισμὸ του καὶ σὲ γυμνασιάρχην. Τί ἄλλο ἤθελε; Ἰσως, συλλογίζεταν, σ' αὐτὸ νὰ συντέλεσε σημαντικὰ καὶ τὸ φέροισι τοῦ Βαρνά. Ἄ δὲν ἔκανε τὸ

σοῦσουρο ποῦκανε, ὁ λόγος τοῦ θὰ περινοῦσε σὰν ἕνας λόγος συνηθισμένος, τῆς ἀρᾶδας, ἐνῶ τώρα, πὸς μίλησε κι ὁ Βαρνάς, οἱ ἀνθρώποι συγκρίνανε τὴ καλαδοκουθέντες του μέ τὰ ἥρεμα, τὰ στρωτά, τὰ πατριωτικά του τὰ λόγια, καὶ δῶσανε σ' αὐτὸν τὰ πρωτάτα. Γιὰ τοῦτο κ' ἐσώψυχα τὸν εὐγνωμονοῦσε τὸ Βαρνά.

Γιὰ τὸ ἐπεισόδιον τῆς ἐκκλησίας δὲ μίλησαν καθόλου. Κἀνα δυὸ φορὲς πὸς θέλησε νὰνοῖξει κουβέντα πᾶνω σ' αὐτὸ ὁ Βαρνάς, ὁ Σουφρὴς ξεγλύστρησε μέ τρόπο. Νὰν τὰ βάλει μ' ἕνα μισοπάλαβο, αὐτὸς πὸς θὰ γινόντανε μεθαῦριο γυμνασιάρχης ! Δὲν πάει, δὲν ταιριάζει... Μισοπάλαβος ἀνθρώπος, μισοπάλαβες ἰδέες θάχει, συλλογίζεταν, καὶ μισοπάλαβα λόγια θὰ πεῖ. Τῶν φρονίμων ὀλίγα. Ἔτσι εἶναι.

Ὁ Βαρνάς τόχε νιώσει ποῖα ἰδέα εἶχε μορφώσει γι' αὐτὸν ὁ Σουφρὴς, καὶ χαμογελοῦσε. Δὲ δοκίμασε ποτὲ νὰν τοῦ ἀλλάξει τὴν ἰδέα του. Τί τὸν ἐγνοιαζε; Ὅσο, τὴν ἄλλη μέρα ἀκριβῶς πὸς τοῦδῶσε ἡ Ξανθίππη τὸ πρᾶτιγο μέ τὸ βρισιδί της, εἶπε στὸ Σουφρὴ γελώντας :

— Θὰ σοῦ πῶ κάτι νὰ χαρεῖς... Ἔγινε καλά πιά !

— Μὰ καλά εἰσυνα πάντα ! σιγδεῖται ὁ Σουφρὴς.

— Μωρέ, ἔγινε καλά πιά, σοῦ λέω ! Ἡ Ξανθίππη μ' ἔβρισε χτές... Σημάδι ὀλοφάνεργο πὼς γιατρεύτηκα, πὼς ἡ τρέλα μοῦ πέρασε !...

Ὁ Σουφρὴς τὸν κοίταξε καλὰ καλὰ κατὰματα, μὰ δὲσπιστος, σὰ δάσκαλος, γιὰ νὰ βεβαιωθεῖ, θέλησε νὰ βάλει, καθὼς συνήθιζε νὰ λέει, τὸ δάχτυλο στὸν πτύπον τῶν ἡλων. Ἀρχισε λοιπὸν στὰ καλὰ καθοῦμενα νὰ κακολογᾷ τὰ κορίτσια τῆς ἐποχῆς, καὶ μάλιστα κείνα πὸς πηγαῖναν ταχτικά στὸ διδμοπωλεῖο κι ἀγοράζανε τὰ σοσιαλιστικὰ καὶ τὰ δημοτικιστικὰ βιβλία, γιὰ νὰ δεῖ πὼς θὰν τόπαιρνε τὸ ζήτημα ὁ Βαρνάς, ἂ θὰ θυμῶνε ἡ θάπαντοῦσε συνετὰ καὶ ἥρεμα. Ἦθελε, μ' ἄλλα λόγια, νὰ πειραματιστεῖ.

— Ἔ, λοιπόν; τὸν ρώτησε, ἀφοῦ εἶπε κ' εἶπε ὅσα κατέβαζε ἡ κολοκίδα του. Ἐκολοιθεῖς ἀκόμα νὰν τὰ θαμάξεις αὐτὰ τὰ τρελοκορίτσια;

Ὁ Βαρνάς συλλογίστηκε λίγο καὶ ὕστερα χαμηλόφωνα, σὰ νὰ μιλοῦσε μονάχος του κι ὄχι σὰ νάπαντοῦσε στὸ δάσκαλο, ἀρχίνησε :

— Ὅλες τοὺς; ὅλες; κ' ἡ Παρθένα κ' ἡ Ρόζα κ' οἱ ἄλλες, πὸς λές, εἶναι κορίτσια μέ νοῦ, μέ θέληση; μέ καρδιά καὶ μέ δύναμη, ὅπως εἶναι τὰ περισσότερα κορίτσια σήμερα. Μήπως ὅμως δὲν εἶτανε ἔτσι καὶ πρῶτα; Ποῖος ὅμως σκέφτηκε νὰ κοιτάξει βαθιὰ μέσα στὴν κοριτσιότικὴν τὴν ψυχὴ; Οἱ καμαρωμένοι οἱ λογογράφοι μας, σκεδὸν ὅλοι, μὰς παρουσιάζουνε τίς γυναῖκες ἂν ὄχι τέρατα ἀπιστίας καὶ ἀστασίας, γυναικοῦλες ὅμως τρυφερές, αἰστηματικές, ἡδύναμες. Δὲ λέω, ἡ γυναῖκα καρδιά εἶναι ἀλήθεια τρυφερὴ καὶ ἡλικιῶδ', ὅτ' ἂν πεῖ αὐτὴ πὼς ἡ γυναῖκα δὲν ἔχει νὰ προσφέρει στὸν ἄντρα τίποτ' ἄλλο ἀπὸ τὰ χῆδια της. Ἔχω τὴν ἰδέα πὼς ἡ γυναῖκα κάνει τὸν ἄντρα γὰ πάει μπροστά ἢ νὰ σταματήσει. Ζαῖρω ἄντρες πὸς ἔγιναν ὅ,τι ἔγιναν, πὸς ἀνεδίκησαν ψηλά, γιὰτὶ εἶχανε μιὰν ἄξια γυναῖκα νὰν τοὺς κεντρίξει τὴν ψυχὴ, καὶ ζαῖρω ἄλλους πὸς μάρναναν πρόωρα τὴν ὁρμὴ τους, πὸς σταματήσανε στὴ μέσῃ τοῦ δρόμου τους, γιὰτὶ ἔτσι τὸ θέλησαν οἱ γυναῖκες τοὺς...

— Καλὰ, καλὰ... Δίκο ἔχεις !... Συμφωνῶ πᾶν πᾶν πᾶν σοῦ ! τὸν ἀντίκοιπε ὁ Σουφρὴς, καὶ σὴν

κώθηκε να φύγει, με την πεποίθηση ριζωμένη μέσα του πως η Ξανθίππη δεν έχει δίκιο, πως διάστηκε να δώσει πράτιγο στον άντρα της, που η τρέλα του ξα-
λούουθε και θα μένει ίσως για πάντα αγίατρεντη.

(Ακολουθεί)

ΜΠΡΟΥΣΣΟΣ

14

Ένα άλλο τυπογραφικό λάθος έδελοντικό που έκα-
νε κρότο, αν και κρότο διαφορετικό από του Καλλι-
κρατίδα, έγινε στην 'Αγγλία κατά τα 1880. Ένας
ψηφιοδότης των «Καιρών» της Λόντρας είχε κάπως
δυσχερύνει με την έφημερίδα, και από πείσμα σε έ-
να λόγο του Χάρκοιτ, ύπουργού τότες, έχωσε μέσα :
«Εδώ ο έντιμος κύριος παρενέβαλε πως πολύ ύ-
ρέγεται να άγκαλιώσει μια κοπέλα». Το πρωί, όταν ά-
νακαλύφθηκε το πανούργημα, προσπάθησε ο έφημερι-
δογράφος να άποσύρει όλα τα φύλλα, μα είχαν άρ-
γά μερικά είχαν κυκλοφορήσει, και η Λόντρα βούτ-
ζε(1). Των φύλλων άφτών η αξία ένοσείται πέταξε
στα ύψη, και δεν συμβαλλώς σώζονται ακόμα μερι-
κά σε βιβλιοθήκες ως τα πιο πολύτιμά τους κειμήλια.
Άλλα το πιο φημισμένο λάθος έγινε σε μια έκδοση
της άγγλικής Γραφής κατά τα χίλια έξακόσα τόσα.
Στο δέκατο ένατο κεφάλαιο του Ματθαίου, όπου ο 'Ι-
ησούς μνημονεύει τις έντολές, αντίς ο τυπογράφος να
τυπώσει :

ού φονεύσεις
ού μοιχεύσεις
ού κλέψεις

έτύπωσε :

ού φονεύσεις
μοιχεύσεις
ού κλέψεις

Η έκδοση άφτη είναι η γνωστή ως η Γραφή του
Μοιχού, και το αντίτυπο του Βρετανικού Μουσείου,
μέσα σε γιάλινη θήκη, είναι άνοιχτό στην έγκληματι-
κή σελίδα.

Το πρωί, 23 του Σποριά, μου παρουσίασε ο άμα-
ξάς μου τον άγωγιάτη και το μουλάρι που είτανε να
μέ πάνε στο Μπρουσσό και από κει ως στο Καρπε-
νήσι. Του μουλαριού τη γνωριμιά θάν την κάνουμε
κατόπι. Ο άγωγιάτης μου Κώστας Παπαλουκάς εί-
χε χρηματίσει ένα χρόνο άναχτορικός τσολιάς, γνή-

σιος βουνήσιος Αιτωλός από το Μπρουσσό, νέο παιδί
ως είκοσιέξη χρονών, όχι έξαιρετικά καλοπόσωπος,
μα άρχοντοδώρητος, γλυκομίλητος, λεβεντόκορμος, ύ-
ποχρεωτικός. Έναν άλλο άναχτορικό τσολιά άπάντη-
σα κατόπι στο γυρισμό με τη γυναίκα του — όμορφη
κοπέλα και έκείνη — που η λεβεντιά του κι η όμορ-
φιά θάμπωναν. Άπάντησα και τον άδερφό του, θυ-
σκόπουλε ως δεκαέξη χρονών, κι άφτόνε ήδη κυπα-
ρισσόκορμος με καλλονή έφάμλλη του άδερφού του.
Άφτοι οι λεβέντες του βουνού είτανε φημισμένοι και
στούς παλιούς καιρούς, και άξίζει να διαβάσει κανείς
τα κεφ. 94 ως 98 του τρίτου βόλλου του Θουκυδίδη
για να δει τί έπαθε ο Δημοστένης ο στρατηγός με
τούς Άθηναίους του όταν δοκίμασε να κατακτήσει τα
χωριά τους. Σωστή πανολεθρία έπαθαν από τα χέρια
τους και οι Γαλάτες κατόπι χάθηκαν τόσσοι, ώστε ά-
κόμα φαίνεται βρίσκονται κόκκαλά τους. Μα φιλοδό-
ξησε η όμοσποντία τους, βγαίνοντας από τα βουνά
της να κάνει έξωτερική πολιτική, και έκει τα ξάδωσαν.
Στόν καιρό του σηκώμου δεν έδειξαν ότι έπρεπε να
περιμένει από την παλικαριά τους άφισαν την Άρ-
βαντιά να κατεβεί ως στο Μεσολόγγι, ενώ όσως πα-
λαιά των Γαλατών δεν έπρεπε νάν της είχε γλυτώσει
ρονθούνα. Στο τέλος και προσκύνησαν.

Ο Παπαλουκάς είναι από τούς λίγους άγωγιάτες
που ποτές τους με καλοκάριδιαν, και από τούτους ο
πιο καλύτερος γιατί κοντά στην άγαθοσύνη του τότε
δούξα έξυπνο και διασκεδαστικό παιδί. Οι περισσό-
τεροι τους είναι άφιλότιμοι, πονηροί, και τζαναμπέ-
τηδες. Ένός μια φορά, που με πήγε από τη Σπάρτη
στο Μιστρά και πίσω, το σαμάρι είτανε στραβόφτια-
στο, και το κάθισμα λοιπόν υπερβολικά κακόβολο.
Στο γυρισμό τα μιλήσαμε να με πάει και ως στο
Λιοντάρι το κατοπινό πρωί, μιας δολοκλήρης μέρας
δρόμο, μα με τη ρητή συμφωνία πως θάφερνε ένα
άλλο σωστό σαμάρι. Πώς όμως θα δικαιολογούσε ο
Μωραΐτης τη φήμη του τόπου του; Παρουσιάστηκε
με το ίδιο σαμάρι, που προσπαθούσε να μου το άπο-
δείξει — και νομίζω είχε δίκιο — πως το τέρι του
δεν είχε ακόμα δει ο ντουναός. Τί να κάνεις; Έτα-
δης διαζόμενα να προχωρήσω, άναγκάστηκα να πει-
στώ, με άποτελεσμα να πεζοπορήσω όλο πές το δρόμο.

Άλλο έπεισόδιο μοτύχη με έναν άγωγιάτη στην
Κρήτη. Έφοδιασμένος με συστατικά από τον άελμνη-
στο (άληθινό άελμνηστο) Άλέξαντρο Βιζάντιο του
Τριεστιού, προς το Βενιζέλο, ταξίδεψα στην Κρήτη
το φθινόπωρο του 1898, πριν ακόμα φύγουν οι Τούρ-
κοι — είμουν έκεί όταν ο στρατός τους άδίαζε το νησί,
διωγμένος από το νάβαρχο Νόελ — και προχώρησα
ως στην Κάντανο και από κει στο Παλιχώρι. Στο
δρόμο κατάλασα στην Άγία Ειρήνη, όπου με φιλοξέ-
νησε ένας λαμπρός άνθρωπος, ο Σοφοκλής Ριοτάκης,
και η γυναίκα του, όρζια άρχοντοδέσποινα σαν την
'Ηρα. Το πρωί, ενώ έπαινα στο πεζούλι το γάλα μου,
με πλησιάζει ο Πέτρος ο άγωγιάτης, ένας πελώριος
Κρητικός μα έτερόσκελος, και μου κάνει «'Αν ο Σο-
φοκλής σου πει να πάμε πίσω στα Χανιά, όχι ! να μη
γυρίσουμε, παρό να λαλήσουμε όμπρός όσως συμφω-
νήσαμε ως στο Παλιχώρι». Σε λίγο ήρθε και ο Ριο-
τάκης και μου ξήγησε τι έτρεχε. «Του Πέτρου, μου
είπε, από το παραπάνου χωριό, όπου άναγκαστικά
περνάει ο δρόμος σας, τού είχαν έμπιστευτεί νάν τους
κουλήσει κάτω στα Χανιά ένα μουλάρι. Ο Πέτρος

(1) Άφτό μου θυμίζει τί έγινε μια φορά μέσα στο
γραφείο του «Figaro» στον καιρό του ίδρυτή του. Ένας
του χρονογράφος είχε ξεθυμάνει. Ένώ λοιπόν έγραφε,
μπήκε ο ίδρυτής και τότε ρώτησε πως πάει το χρονογρά-
φημά του. «Ω, είπε ο χρονογράφος, το νομίζω πετυχημένο.
Τόσο το καλύτερο, άπάντησε ο ίδρυτής, γιατί θα είναι το
στερνό σου. Έχει άπάντον άπολούθησε σκηνή, και χάνον-
τας την ύπομνη ο ίδρυτής πρόσθεσε «Για να σου δείξω
πως κανείς δε σε διαβάσει πιά, βάλε στη μέση του άρθρου
σου τη λέξη κοπριές στον πιο έμφαντικό της τύπο, και
σου στοιχηματίσω τόσα φράγκα πως κανείς στο Παρίσι δε
θάν τη μυριστεί». Και πιατηρεί ο Daudet, που δηγνται
το περιστατικό, πως ποστίμησε ο χρονογράφος να μη στοι-
χηματίσει, γιατί, καθώς λέει ο Ζαιξπήρος, η φρονιμάδα
είναι το καλύτερο μέρος της παλικαριάς. Το πείραμα μπο-
νούσε να γίνει και με τούς Άθηναίους χρονογράφους, έ-
ξαιρώντας ένοσείται τον άστέφανο Νιρβάνα, που στο εί-
δος του είναι μεγαλοφυία. Πάντα λέω πως το τελευταίο
χρονογράφημά του είναι και το καλύτερό του.